

Rudabánya kisközség képviselő-testületének díszközgyűlési jegyzőkönyveiből¹

Közreadja: PAPP ANDREA

1.

3/kgy 1903

Jegyzőkönyv²

Felvetett Rudabányán, 1903. évi október hó 31ik napján tartott rendkívüli képviselő testületi díszközgyűlésén.

Jelen vannak: Papp András bíró, Hahn Károly, Dr. Fábry Árpád, Kádas Jenő, Nagy Ferencz (Szuhogy), Lehoczky József, Csiky József, Jancsurák F. János, Samu János, Vincze führer János, Dobi G. István, Jancsurák G. István, Veres P. János, Putyer István és Kolos Jenő, Dr. Fodor már [kinevezett] körorvos.

¹ A rudabányai külszíni nagyüzemi vasércbányászat megindulása (1880) után a bányauzem vezetői közül többen is tagjai voltak a mindenkori községi képviselő-testületnek. Az ő műveltségük, sokirányú érdeklődésük és a településért való tenni akarásuk évtizedeken keresztül rányomta bélyegét a helyhatóság működésére, munkájának színvonalára. Valószínűleg ők honosították meg a díszközgyűlések megtartásának szokását is, amelyeken országunk kiemelkedő személyiségeinek vagy eseményeinek jubileumáról emlékeztek meg. Az ünnepi szónoklatot többnyire a testület bányavezetőségi tagjai (például *Kállai Géza* igazgató) tartották. Ez indokolja, hogy folyóiratunk hasábjain bemutassunk néhány díszközgyűlési jegyzőkönyvet. A szöveget – apró módosításoktól eltekintve – az eredeti helyesírás szerint közöljük, szögletes zárójelben a közreadó kiegészítései szerepelnek. (*A szerkesztő.*)

² B.-A.-Z. M. Lt. V-190/c. Rudabánya kisközség iratai. Képviselőtestületi jegyzőkönyv, 1. kötet, 25-27. pp.

Elnök az egybegyűlt képviselőtestületi tagokat, üdvözölvén, a gyűlést ünnepélyesen megnyitja, és felkéri Kolos Jenő jegyzőt, hogy jelen díszközgyűlés tárgyát ismertesse.

Kolos Jenő indítványozza, hogy Deák Ferencznek, a haza bölcsének örök érdemeit méltatandó, kívánatosnak tartja, hogy 100-ik születési évfordulója emlékének alkalmából mondja ki határozatilag a közgyűlés, hogy Deák Ferencz arcképe a képviselő-testület közgyűlési terme részére megvásároltassék, hogy ezen nagy hazafi arcképe mindig szemünk előtt legyen.

Hogy pedig ezen dicső, nagy férfiú működéséből mindnyájan lelkesedést, kitartást, király és haza iránti hűséget és szeretetet meríthessünk, egyben felkéri Lehoczky József képviselőtestületi tagot Deák Ferencz érdemeinek méltatására.

Lehoczky József szép beszédben méltatván Deák Ferencz 100-ik születési évfordulóját, hazafiúi és király iránti hűségére és szeretetre buzdította az egybegyűlt tagokat.

A képviselőtestület a következő egyhangú lelkes

Határozatot hozta:

Rudobánya község képviselőtestülete Deák Ferencz arcképét a közgyűlési terem, illetve a jegyzői iroda részére beszerezni rendeli, egyben pedig Lehoczky József képviselő-testületi tagnak jegyzőkönyvi köszönetet mond kifejtett fáradozásáért és ügybuzgóságáért.

Felolvasván aláíratott és berekesztetett, és Csiky József képviselőtestületi tag] úr indítványára Lehoczky József ünnepi beszéde közgyűlési jegyzőkönyvbe foglaltatni rendeltetett.

Lehoczky József emlékbeszéde:

Deák Ferencz emlékezete 100ik születési évfordulóján.

Deák Ferencz, kit a „haza bölcse” névvel tiszteltek meg, példaképe volt a jó honpolgárnak, az egyszerűségnek és becsületességnek. Karddal nem harcolt, de bölcs szavával jó és rossz időben egyaránt hazája boldogságáért küzdött. Deák Ferencz Söjtörön, Zala megyében született 1803. évben tehát, most ünnepeljük 100 éves születési évfordulóját. Legelőször az 1836-iki országgyűlésben tűnt fel, mint fiatal szónok, ki a legbonyolultabb kérdéseket is bölcs mérséklettel tudta megoldani. Ettől kezdve mindenütt tisztelték, becsülték. Ha a pozsonyi ligetben sétált, egész csoport

környezte. Ha az elnyomott jobbágyok, vagy lengyelek ügyében szórt emelt, beszédét ország szerte érdekléssel olvasták. Pedig akkor nem igen volt még nyomtatott újság, s az ily beszédek is csak írva terjedhettek el. Nem is volt országgyűlés 1836-tól fogva, melyre őt a zalamegyeiek felne küldték volna. S ő csupán 1843-ban V. Ferdinánd nem fogadta el a megbízást. Mikor aztán 1848-ban V. Ferdinánd királyunk megalakította az első magyar felelős minisztériumot, Deáknak annyi érdeme, oly népszerű neve volt, hogy a kormányból ki sem maradhatott volna. Igazságügyminiszterré lett. De amint látta, hogy a kapocs, mely a nemzetet a királyhoz fűzi, rossz emberek ármánykodása folytán egyre tágul, hogy az idegen ajkú nemzetiségek, melyek addig a magyarral békességben éltek – nyugtalanodni kezdenek, több miniszter társával együtt lelépett a kormányzás térééről. Deák Ferencz, Széchényi István gróf, Eötvös József báró előre látták a vést, mely a nemzetet fenyegeti. S mert a dolgok folyásán nem állott hatalmukban változtatni félre vonulva várták az eseményeket.

A király s a nemzet közt a régi jó viszony végre egészen szétszakadt. S Magyarország ellenségei Magyarországot szabadságától, önállóságától, sőt nyelvétől is megakarták fosztani. E szomorú időkben Deák Ferencz csendesen s fájó szívvel élt kehidai kis birtokán, Istenben s a magyar nemzet szívós természetében bízva.

Midőn azonban egymásután nehéz csapások érték az uralkodóházat – mint Solferino és Königrätz, s jó királyunk arra a tapasztalatra jutott, hogy eddigi tanácsadói után indulva szétfoszlik birodalma s boldogtalannokká lesznek népei, Deák Ferencz megragadta az alkalmat, hogy szótt emeljen a király előtt nemzetéért! A magányból nem toladott a király elé, hanem az újságba írt egy bölcst szöveget – ama híres húsvéti cikket, mely újságczikk erősebb volt hadseregeknél, diadalmasabb volt kormányoknál, hatalmasabb az ágyúknál. Amit Világos elveszített, azt a húsvéti cikkt visszazerezte. Ennek a húsvéti cikktnek a tartalma a királyt is megindította, és a király Deák Ferenczben fölismerte a férfit, a kit keregett: a hazájához és királyához egyaránt hű hazafit. Deák Ferencz elmondta a királynak, hogy a magyar nemzet ezer év óta féltve őrzti alkotmányát, s ha azt az alkotmányt elveszik tőle, mást kínálnak helyébe, az neki nem kell: mert félti szabadságát és önállóságát! És jó királyunk elhatározta magában, hogy ősi szokás szerint megkoronáztatja magát, s Magyarországnak visszaadja alkotmányát. Országgyűlést hívott egybe, kinevezte a felelős magyar kormányt, s áldott emléktű nevével: boldogult Erzsébet királynéknk nagyasszonyunkkal együtt 1867. június 8-án Budapesten megkoronáztatja magát. Deák Ferencz pedig, a ki bölcst tanácsai s

tevékenysége által annyi szolgálatot tett hazájának és királyának, nem fogadott el semmi méltóságot, semmiféle kitüntetést. Még csak azt sem fogadta el, hogy a szent koronát a primással együtt tegye felséges urunk fejére. De bírta a királynak, a nemzetnek őszinte bizalmát és nagyrabecsülését. Budapest fő- és székvárosa 1865 óta folyvást őt választotta meg belvárosi képviselőnek. Az ő idejében levő miniszterek is a legkisebb ügyekben ő hozzá fordultak valamennyien tanácsért. Azon ritka egyéniségek egyike volt ő, kiről még ellenségei is csak jót mondhattak.

Mikor pedig 1876 év elején elhunyt, Magyarország gyászba borult, s egész Európában szétfutott a gyász hír: Magyarország bölcse nincs többé! Ez a nagy halott, ki életében minden kitüntetést, minden gyöngéd ajándékot visszautasított, ravatalán a legnagyobb kitüntetést nyerte, melyet hű alattvaló és hazafi nyerhet: boldogult Erzsébet királyné megjelent ravatalánál, koszorút tett rá, s könnyes szemekkel térdelt le, hogy Deák Ferencz lelki üdvéért imádkozzék. Azon könnyek drága zálogát képezik a nemzet és uralkodó közt megújult frigynek, s a legméltóbb emlékei Deák szellemének. Királyunk ez alkalommal a miniszterelnökhöz a következő sorokat írta: Én is mélyen meg vagyok hatva, s nem lehet, hogy ki ne mondjam: mily őszintén osztozom az általános fájdalomban, mily sajnósan érzem magam is veszteségét a férfiúnak, ki egész életét a közjónak szentelvén, a trón és haza iránti hűsége, tündöklő jellemtisztasága és polgári erényei által oly nagy mértékben kiérdemelte fejedelmének szintúgy, mint polgártársainak bizalmát és szeretetét.

Áldott legyen születése! Áldott legyen emléke!

A jegyzőkönyv hitelesített 1903. évi november hó 16-án tartott rendkívüli közgyűlésben.

Kmft.

Kolos Jenő
jegyző

Papp András
elnök

Hahn Károly
Dr. Fábry
képv. test. tagok

Kóródy Béla
j[egy]z[ő]k[önyv]vezető

2.

Jegyzőkönyv³

Felvétetett az 1925. év április 21-én tartott díszközgyűlésen.

Jelen az alulírottak.

Putyer István, Kállai Géza, Vincze Bertalan, Dr. Spergely Tibor, Eltscher Károly, Eltscher Ede, Csiky József, Farkas János, Gy. Juhász István, Dudaskó Árpád, F. Jancsurák János, Lovay János, Wollmann Ferencz, Bartus Lajos, Imri B. József, Tamás József, Vincze Lajos, F. Jancsurák József, G. Jancsurák József, Dudaskó Sándor, Kolos Jenő körjegyző.

Elnöklő bírour a megjelent tagok üdvözlése után a díszközgyűlést megnyitja, a jegyzőkönyv hitelesítésére Farkas János és Lovay János képviselőtestületi tagokat kéri fel. Az emlékbeszéd megtartására Kállai Géza képviselőtestületi tagot kéri föl.

Kállai Géza képviselőtestületi tag hazafias szívből jövő emlékbeszédjével méltatja születésének 100 éves évfordulója alkalmából hazánk halhatatlan koszorús költőjének, Jókai Mórnak élete munkálkodását és munkálkodásának eredményét.

34. kgy.
Határozat

A képviselőtestület mély meghatottsággal egyhangúlag kimondja, hogy a lelkes emlékbeszédet jegyzőkönyvileg megörökíti, és Kállai Géza képviselőtestületi tag úrnak hálás köszönetét fejezi ki.

Kállai Géza képviselőtestületi tag emlékbeszéde Jókai Mór születésének 100 éves évfordulója alkalmából tartott emlékünnepeleyn:

A magyar élet ékes szavú álmodozó poétája. ki vármegyénk nagy folyója nevéen, Sajó álnéven, egy idően át munkáit írta, családi címerében a nemességet elnyerő őst ábrázolja. A magyar király háborut visel a törökkel, a török a királyt ostromolja. A várfalon álló Jókay ősz észreveszi, hogy

³ B.-A.-Z. M. Lt. V-190/c. Rudabánya kisközség iratai. Képviselőtestületi jegyzőkönyv, 2. kötet, 253-257. pp.

a zsoldos spanyol tüzérség hibásan lő, mert meg van vesztegetve, s ő egyik kezében kardval, a másikban zászlóval helyes irányba igazítja az ágyút, lő, s a török pasa elesik. A címert fedő koronában kardot tartó kéz helyezkedik el.

Az a Jókai, ki a 48-as események kapcsán görög „y”-val irt nevét magyar „i”-vel végződteti, nem erre a nemességet szerző ősi kézre volt büszke – hanem arra a becsületes apai kézre, amelyről a következőket jegyezte fel. Jókai édesatyja Komárom vármegyében az „Árvák atyja.” hivatalát töltötte be. A mi Jókainkat kisgyermek korában atyja felvitte egyszer hivatalába, ahol egyik hivatalnoktársa, az ellenőr is jelen volt. Atyja megmutatta kis fiának a nagy vasládákat, kinyitotta azok egyikét, amelyben benn volt a sok ezüstpénz. Az apraja csillogott, a nagyja penészes volt. A legkisebb pénzek ezüst öt krajcárosok voltak. Az ellenőr azt mondta Móriczkának:

„Végy belőle egyet, fiacskám!” „Nem szabad, az másé” – felelt a kis fiú. „Igen ám, de én egy ócska ötöst teszek hozzá a magam zsebéből.” – felelt az ellenőr. – Jókai erre bátorságot vevén magának, csakugyan kivett egy csillogó ötöst, de az nagyon égetvén a markát, visszatette, amikor senki sem nézett oda.

Mikor Jókai atyja meghalt, átvizsgáltak a pénztárt, öt krajcárral többet találtak benne a kimutatásnál. – Ez az öt krajcár Jókai öt krajcárja volt. Ez volt az a második hűséges kéz, amelyről Jókai azt mondotta, hogy: „Nem a nemességet szerző, hanem erre a kézre vagyok büszke.”

Az a harmadik kéz, amely hat évtizeden keresztül egy könyvtárra való magyar regényt, történelmet, gyönyörű meséket, hősi költeményeket irt, e két kéz által volt vezérelve. Bátran vezette a tollat, amidőn bátornak lenni veszélyes és büntetendő cselekmény volt, – becsületes volt tolla, amikor a tollat a becstelenség téntájába mártani haszonhajtóbb és biztonságosabb volt.

Révkomáromban, 1825. február hó 18-án született, mint a családnak legifjabb sarja. Iskoláit Komáromban, Pozsonyban, Pápán és Kecskeméten végezte. – Mindenütt első eminens volt. Kilenc éves korában írt költeményei már szépirodalmi lapban jelentek meg, és tizennyolc esztendőskorában, Kecskeméten írta meg első drámáját „Zsidó fiú” címmel, amely a Nemzeti Színház pályázatára készült. Vörösmarty és Bajza e műnek kivánták a jutalom pálmáját odaigérni.

Jókai már Pápán ismerkedett meg Petőfivel, majd Kecskeméten, ahol Petőfi ezidőn színészkedett, bensőbb barátságot kötött vele. Pesten jogi tanulmányainak befejezte után bekerült azok társaságába, akik Magyarország történetének legszebb eseményeit feljegyző lapjain mint márciusi

ifjak szerepelnek. Ujságszerkesztő és politikus volt a szabadságharc idején, és bátorsággal párosult öntudata a debreceni kormánnyal szemben is azt vallotta, hogy a békés megegyezést a harccal szemben is előnybe kell helyezni, sőt a hazaáruló bélyegét is rásütötték azok, akik ily nehéz időkben a közösség érdekeit mellőzve saját érdekeiket előtérbe helyezték. – Jókait, mint politikust, mint hazáját féltőn gondozó embert a későbbi történelmi idők és azok politikája igazolta, s a szabadságvesztés büntetését is kellett szenvednie jellemes magatartásáért.

A világsi sötét napok idején menekülni volt kénytelen, és eljött ebbe a vármegyébe, Tardonára, és itt időzött négy hónapon át. A borsodi Bükk-hegység e völgykatlanában szegény, szerény kálvinista papnak volt időnként vendége, s ez időről nem feledkezett meg soha. – A dédesi várrom, amely elég harcot látott, míg erős fala épen állott, az Odvaskő, ahonnan a Tátrát is látni, a Szentlélek kolostoromladékaival a „Bujdosó naplója” és a „Tengerszemű hölgy” regényében az ékes magyar nyelv minden szépségével van megörökítve.

Aki Jókait ismerni óhajtja, olvassa el műveit. De nemcsak Jókait ismerheti meg belőlük, megismerheti a magyar történelmi idők eltérő és szomorú korszakait. Azokat is, akik e nemzetet felemelték, kulturáját, dicsőségét öregbítették, avagy sorsát elkeserítették, a nemzet összességét fejlődésében megakasztani segítették. – A „Magyar Nábob”-ban a 48 előtti magyar nemzetet minden hibájával, de minden erényével együtt a fémnél is maradandóbb módon örökítette meg. – A magyar becsületesség és határozottság egyrésztől, a gavalleriával párosult könnyűvérűség másrésztől, ez ősi magyar tulajdonságok vannak benne megörökítve, – de bármennyit hibázik is a „Magyar Nábob” nemes magyarja, végeredményben hazájának, magyarságának hűséges, önfeláldozó és küzdő fia akar lenni – utódjából, Kárpáthy Zoltánból atyjánál különb embert kíván nevelni, mely fajtáját erősítve, erényein keresztül a nemzet életét örökre biztosítja.

Amiben Jókai a legnagyobb volt, az nyelvezete. Ez a Jókai nyelv a magyarság közkinccse, megérti a legegyszerűbb, élvezi a legműveltebb. Jókai magyar nyelve természetes s nem mesterkél, egyszerű, igaz, szép, mint a vadvirág, és édes, mint annak nektárja. – A nép nyelvét prózai irodalmunk nyelvévé tette, mely nincs átszöve idegen szóakkal.

E nyelvezettel a magyar népet halhatatlansáig emelte, más nyelvé, lelkét, életét, örömét, bánatát, dicsőségét és romlását regényeiben megörökítette. Nyelvezetével talán csak fantáziája versenyezhet. – E tekintetben érte őt a legtöbb gáncs, de még legszigorúbb kritikusa is fantáziájának tarka lepkesége az eléjük varázsolt meseország mámorító álomkodébe fonta, s a szigorú kritikus az élvezetek rabja lett.

Ha Kiss József poéta a csókról azt mondja, hogy ne magyarazzátok, de gyakoroljátok, úgy Jókai műveiről mondhatjuk, élvezétek, és ne kritizáljátok. Minden művét, cselekedetét születésétől haláláig a szeretet hatja át. A szülők, a testvérek szeretete, a hitves imádata, a barátok iránti ragaszkodása határtalan benne, s nem egyszer vissza is éltek a csak szeretni tudó szív gyöngeségével. Ez a szeretet nyilvánul meg minden egyes művében – írásainak nevelő hatása a szeretetnek az olvasásra való átpalántálásában nyilvánul meg leginkább.

Bár református magyar hitéhez ösöktől örökölt öntudattal ragaszkodott, türelmes volt minden embertársa iránt, és ez emberi erény megörökítése képpen műveiben ékes példákat nyújtott a későbbi kor gyermekeinek alakulására is.

1894-ben ünnepelte írói munkásságának 50. éves évfordulóját, és amit a magyar nemzet szeretete, hűsége és ragaszkodása egy költő fejedelem lábai elé hódolattal lerakni tudott, elhelyezte Jókai előtt. Hódolt előtte a király, a kormány, a főrendi- és képviselőház, az akadémia, az egyetem s az ügyvédi kamara, amely a csak egyetlen perben ügyvédeskedő Jókait dísztagjává avatta. Ünnepelte község, város, bel- és külföld. Műveit összegyűjtötték, nemzeti díszkiadást rendeztek belőlük, elterjedtek azok számos idegen nyelvre lefordítva túl e haza határain is.

Ma, amidőn szétszaggatott országunk ezer sebből vérzik, sidegenek jármát nyögi, a magyar nyelvet elnyomják, templomait, az iskolákat bezárják, magyar gyermeket idegen szóra kényszerítenek, hogy majdan janiczárok módjára a magyarságot üldözzék – Jókai a mi reménységünk erőssége. Az elcsehesített, eloláhosított vagy elrácított magyar szülők gyermeke sajna nyelvét elveszítheti ugyan, de jellemét soha. Már a multban lefordították Jókai remekeit, még elleneink nyelvére is. Ha nyelvét elfelejtette magyar utód majdan – ne add Isten, hogy rá kerüljön a sor – e munkákat mégis olvasni fogja, úgy ráeszmél arra, hogy neki csak nyelve idegen, jelleme, erényei és hűsége magyarok, megegyező a Jókai regény hőseivel.

Jókaiiban a magyarok Istene elküldötte e földre az ő prófétáját, hogy a magyar megpróbáltatások nehéz ideje alatt szent könyvei kapcsok legyenek az elszakított népek és az anyaország között. Tanítsák a tudni vágyókat, buzdítsák és erősítsék a lankadókat, a bátraknak szívét megedzzék, karjukat és kardjukat élesítsék, gondolataikat a csak egy helyes irányba vezessék – miszerint, hogy a véres és szétmancangolt ország teste meggyógyítva, új, örökké tartó, boldog életre feltámasztassék.

